

Det danske valgsystem

Valg til Europa-Parlamentet

Hvert femte år afholdes der Europa-Parlamentsvalg i EU's medlemsstater. Ved Europa-Parlamentsvalget i 2019 blev der valgt 14 danske medlemmer. Ved valget i 2024 øges antallet af danske medlemmer, der skal vælges, fra 14 til 15, jf. bekendtgørelse nr. 37 af 10. januar 2024. Efter valget i 2024 vil der være i alt 720 medlemmer af Europa-Parlamentet. Medlemmerne vælges for fem år.

I denne artikel kan du læse nærmere om, hvordan man opgør et valg til Europa-Parlamentet i Danmark.

1. Fastsættelse af valgdato. Valgområde

Indenrigs- og sundhedsministeren fastsætter dagen for afholdelse af valget på grundlag af De Europæiske Fællesskabers regler herom og bekendtgør dagen for valgets afholdelse i Statstidende.

De danske regler om valg til Europa-Parlamentet findes i lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet (lovbekendtgørelse nr. 5 af 8. januar 2024).

Danmark udgør ét valgområde, hvori samtlige 15 medlemmer vælges ved forholdstalsvalg. Afstemningen og stemmeoptællingen foregår i de samme afstemningsområder og opstillingskredse som ved valg til Folketinget.

Der afholdes ikke Europa-Parlamentsvalg på Færøerne og i Grønland, da disse ikke deltager i EU-samarbejdet.

2. Kandidatlistor og valgforbund

Følgende partier er opstillingsberettigede til Europa-Parlamentsvalget:

- Partier, der ved folketingsvalg afholdt senest 9 uger før valgdagen har opnået repræsentation i Folketinget, og som 9 uger før valgdagen fortsat er repræsenteret i Folketinget,
- partier, der ved det sidst afholdte valg til Europa-Parlamentet har opnået repræsentation i Europa-Parlamentet, og som 9 uger før valgdagen fortsat er repræsenteret i dette, samt
- nye partier, der er anmeldt for indenrigs- og sundhedsministeren senest kl. 12 11 uger før valgdagen. Med anmeldelsen skal følge erklæringer fra et antal vælgere, der mindst svarer til 2 pct. af samtlige gyldige stemmer ved det sidst afholdte folketingsvalg, for tiden 70.680.

Kun de opstillingsberettigede partier kan opstille kandidater til Europa-Parlamentsvalget. Der kan ikke opstilles kandidater uden for partierne. Kandidater til Europa-Parlamentsvalget opføres på kandidatlistor. Hvert parti kan kun indlevere én kandidatliste, og hver kandidatliste må højst indeholde navne på 20 kandidater.

Kandidatlistor skal være indleveret til Indenrigs- og Sundhedsministeriet senest kl. 12 7 uger før valgdagen. En kandidatliste kan tidligst indleveres 9 uger før valgdagen.

Indenrigs- og sundhedsministeren tildeler partier, der har ret til at deltage i Europa-Parlamentsvalget, en bogstavbetegnelse, som partierne skal opføres med på stemmesedlerne. Ved tildelingen skal der tages hensyn til, at partierne så vidt muligt bevarer de bogstavbetegnelser, de har haft ved tidligere valg.

3. Valgforbund

Mandaterne fordeles mellem de opstillede kandidatlistor efter den d'Hondtske fordelingsmåde (se nærmere nedenfor). Denne fordelingsmåde favoriserer de store kandidatlistor, dog kun i begrænset omfang og især når et parti er relativt meget større end de øvrige. Der er således en tendens til, at store partier systematisk får en større andel af mandaterne, mens mindre partier får en mindre andel sammenlignet med andre fordelingsmetoder. For at modvirke tendensen til favorisering af de store partier kan de opstillingsberettigede partier indgå valgforbund med hinanden. Ved at etablere de størst mulige "enheder" mindskes stemmespild i

forbindelse med mandatfordelingen, og tendensen til, at store partier bliver overrepræsenterede, begrænses. Også store partier indgår valgforbund for at opnå det højst mulige antal mandater.

4. Mandaternes fordeling

For hver kandidatliste tælles de stemmer sammen, som kandidatlisten har fået i samtlige opstillingskredse under ét, det vil sige for hele landet. Hvis der har været anmeldt valgforbund, lægges stemmetallet sammen for de kandidatlistes, der har indgået valgforbund.

Mandaterne fordeles som nævnt ovenfor efter den d'Hondtske fordelingsmåde. Det betyder, at det samlede stemmetal for hvert valgforbund samt for hver kandidatliste, der ikke har indgået valgforbund, divideres med 1, 2, 3 osv., så langt som det er nødvendigt for at fordele mandaterne på kandidatlisterne og valgforbundene. Det valgforbund eller den kandidatliste, der ikke har indgået valgforbund, der har den største af de fremkomne kvotienter, får det første mandat. Den næststørste kvotient giver ret til det andet mandat osv., indtil samtlige mandater er fordelt. Er to eller flere kvotienter lige store, foretages lodtrækning.

Det antal mandater, der er tilfaldet et valgforbund, fordeles herefter efter samme fremgangsmåde mellem de kandidatlistes, som valgforbundet består af.

Har en kandidatliste fået flere mandater end antallet af kandidater på kandidatlisten, tilfalder det eller de overskydende mandater den liste, som den udtømte liste har indgået valgforbund med. Har den udtømte liste ikke indgået valgforbund med andre lister, eller udtømmes også de lister, som den udtømte liste har indgået valgforbund med, tilfalder mandaterne ikke-udtømte lister og valgforbund i den rækkefølge, som de er nærmest berettigede til yderligere mandater efter den d'Hondtske fordelingsmåde.

4.1. Eksempel på fordeling af mandater

Det antages, at der ved et valg er anmeldt 9 kandidatlistes: N, O, P, Q, R, S, T, U, V, og der skal vælges 15 danske medlemmer til Europa-Parlamentet. Mellem partierne O og P er indgået valgforbund. Endvidere er der indgået valgforbund mellem partierne T og U.

4.1.1. Mandaternes fordeling på partier

Først fordeles stemmerne på kandidatlistes, der ikke har indgået valgforbund, og valgforbund. Som tidligere nævnt sammentælles for hver kandidatliste (parti) stemmetallet for samtlige opstillingskredse under ét. Dernæst fordeles de 15 mandater på kandidatlistes, der ikke har indgået valgforbund, og valgforbund efter den d'Hondtske metode. Se nedenstående tabel 1.

Tabel 1: Mandaternes fordeling på kandidatlistere

Kandidatliste	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
Antal stemmer i hele landet	2220	530	665	750	621	1120	370	335	350
Valgforbund		1195					705		
Divideret med 1	2220 (1)	1195 (2)	750 (5)	621 (8)	1120 (3)	705 (7)			350
Divideret med 2	1110 (4)	597,5 (9)	375 (14)	310,5	560 (10)	352,5			175
Divideret med 3	740 (6)	398,333 (13)	250	207	373,333 (15)	235			116,667
Divideret med 4	555 (11)	298,75	187,5	155,25	280	176,25			87,5
Divideret med 5	444 (12)	239	150	124,2	224	141			70
Divideret med 6	370	199,167	125	103,5	186,667	117,5			58,333
Antal mandater	5	3	2	1	2	1			-

Tallene i parentes angiver den rækkefølge, hvorefter mandaterne fordeles.

Når stemmerne er fordelt på de opstillede kandidatlistere og valgforbund, fordeles mandaterne til valgforbundene eller kandidatlistere, der har deltaget i valget uden at indgå i forbund. De 15 største kvotienter giver mandat til kandidatlistere, der ikke har indgået valgforbund, og valgforbundene. Kandidatliste N får første mandat, da listen har opnået den største kvotient, og andet mandat går til valgforbundet mellem kandidatlistere O og P, da det har opnået den næststørste kvotient efter første division osv. Kandidatlisten V opnår ikke noget mandat og bliver dermed ikke repræsenteret i Europa-Parlamentet.

Valgforbundet O og P har fået 3 mandater, nr. 2, nr. 9 og nr. 13, og skal dele disse mellem sig efter stemmetal ved hjælp af samme metode. Det vil sige, at mandaterne fordeles i rækkefølge på den kandidatliste, der har opnået flest stemmer.

Valgforbund	O	P
Antal stemmer	530	665
Divideret med 1	530 (9)	665 (2)
Divideret med 2	265	332,5 (13)
Divideret med 3	176,667	221,667
Antal mandater	1	2

Valgforbundet T og U har opnået 1 mandat, nr. 7, hvilket tilfalder kandidatlisten med den højeste kvotient

Valgforbund	T	U
Antal stemmer	370	335
Divideret med 1	370 (7)	335
Divideret med 2	185	167,5
Antal mandater	1	-

5. Kandidatudvælgelsen

På grundlag af optællingen af kandidaternes personlige stemmer og antallet af listestemmer opgøres det, hvilke af et partis kandidater der har opnået valg. Det antal personlige stemmer, der er afgivet for hver kandidat, og det antal listestemmer, der er afgivet for hver kandidatliste, tælles sammen for samtlige opstillingskredse under ét.

A. Sideordnet opstilling

Er kandidaterne sideordnet opstillet, tilfalder kandidatlistens mandater kandidaterne i rækkefølge efter størrelsen af deres personlige stemmetal. Har to eller flere kandidater samme personlige stemmetal, foretages lodtrækning mellem de pågældende kandidater.

For hver liste udarbejdes en fortegnelse (stedfortræderliste) over de kandidater, der ikke er valgt, opført i rækkefølge efter deres personlige stemmetal.

B. Partilisteopstilling

Når en kandidatliste har anmeldt *partilisteopstilling*, betyder det, at kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge. I dette tilfælde foretages opgørelsen af, hvilke kandidater der er valgt, på følgende måde:

1. Kandidatlistens samlede stemmetal divideres med et tal, der er én større end det antal mandater, der er tilfaldet kandidatlisten. Det derved fremkomne tal forhøjes, uanset om det er et helt tal, til det næste hele tal. Dette tal er herefter kandidatlistens fordelingstal (Droop's kvota).
2. Kandidater, der har opnået et personligt stemmetal, der er lig med eller større end fordelingstallet, er valgt.
3. Kandidater, der har opnået færre personlige stemmer end fordelingstallet, tildeles mandat i rækkefølge efter deres nummer på kandidatlisten ved at lægge så mange af listestemmerne til de pågældende kandidaters personlige stemmetal, at de lige præcis når op på fordelingstallet. Summen af personlige stemmer og listestemmer udgør således fordelingstallet. Kandidater, der på denne måde opnår et stemmetal, der er lig med fordelingstallet, er valgt.
4. Hvis de mandater, der er tilfaldet kandidatlisten, herefter stadig ikke er besat, er de øvrige kandidater valgt i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal (personlige stemmer og listestemmer tilsammen). Har to eller flere kandidater opnået samme stemmetal, er den eller de kandidater, der står først på partilisten, valgt.

Ved brug af partiliste fastholder partiorganisationen størst mulig indflydelse på, hvem af de opstillede kandidater der bliver valgt.

5.1. Eksempel på kandidatudvælgelse og afgørelsen af stedfortrædernes rækkefølge ved partiliste

På en kandidatliste med 11 kandidater er i alt afgivet 2220 stemmer, der fordeler sig på 1360 personlige stemmer og 860 listestemmer. Listen har fået 5 mandater, og listens fordelingstal er $2220 / (5+1) = 2220 / 6 = 370$ forhøjet til 371. De personlige stemmer, der er afgivet på de enkelte kandidater samt fordelingen af listestemmerne, er som anført nedenfor:

Kandidat	Personlige stemmer	Listestemmer	I alt	Valgte	Stedfortrædere
nr. 1	150	221	371	nr. 1	
nr. 2	50	321	371	nr. 2	
nr. 3	90	281	371	nr. 3	
nr. 4	70	37	107		nr. 2
nr. 5	85		85		nr. 4
nr. 6	35		35		nr. 6
nr. 7	395		395	nr. 4	
nr. 8	100		100		nr. 3
nr. 9	215		215	nr. 5	
nr. 10	115		115		nr. 1
nr. 11	55		55		nr. 5
Tilsammen	1360	860	2220	5	6

Først er de kandidater, der har opnået fordelingstallet eller derover valgt, dvs. nr. 1, 2, 3 og 7. Disse er valgt i partilistens rækkefølge.

Kandidat nr. 9 er valgt, idet han er den af de kandidater, der ikke har opnået fordelingstallet, der har det højeste stemmetal.

De kandidater, der ikke er blevet valgt, bliver stedfortrædere. Nummereringen af stedfortrædere sker i rækkefølge efter størrelsen af de samlede opnåede stemmetal (personlige stemmer og evt. listestemmer) uanset deres placering på partilisten. Stedfortræderrækkefølgen for de seks ikke valgte kandidater bliver herefter: nr. 10, 4, 8, 5, 11 og 6.